

Natura 2000-handleplan 2016– 2021

Vadehavet – Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen

Natura 2000-område nr. 89

Fuglebeskyttelsesområde F60

Titel: Natura 2000-handleplan for Vadehavet – Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen

Udgiver: Tønder Kommune

År: 2017

Forsidefoto: Nørresø, Conny Brandt

Kort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering © Tønder Kommune

Må citeres med kildeangivelse.

TØNDER KOMMUNE

Indholdsfortegnelse

Resumé.....	4
Baggrund.....	5
Redegørelse for gennemførsel af seneste handleplan	7
Behov for indsatser.....	9
Indsatser fordelt på aktør.	11
Prioritering af den forventede indsats.....	12
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse.....	13
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	14
Bilag 2: Indsatsprogram fra den statslige Natura 2000-plan	16
Bilag 3: Arter på udpegningsgrundlag	17
Bilag 4: Kortbilag	18

Resumé

Handleplanen for Vadehavet – Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2021.

Målet er at bevare og fremme bestandene af de fuglearter, området er udpeget for at beskytte. Der vil i særlig grad skulle ske en indsats for arten fjordternen.

Indsatsen udføres af lodsejere i området og gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

Baggrund

Miljø og Fødevarerministeriet har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på ministeriets [hjemmeside](#).

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Tønder Kommune på grundlag af Natura 2000-plan for fuglebeskyttelsesområde F60 for Vadehavet – Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Miljøstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunerne og Miljøstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Naturstyrelsen ønsker selv at udarbejde en drifts- og plejeplan for egne arealer, og resumé af denne plan kan ses i bilag 1. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens afsnit vedrørende indsatser fordelt på aktør.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 med senere ændringer), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsten mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevarerministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om

miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 1533 af 10. december 2015). De berørte kommuner har screenet planens indhold. Det vurderes ikke, at planen vil få en negativ indvirkning på miljøet, og derfor har kommunen truffet afgørelse om, at der ikke skal foretages en udvidet miljøvurdering. Afgørelsen er truffet i henhold til § 4, stk. 4, i miljøvurderingsloven.

Derudover bemærkes det, at der for samtlige statslige Natura 2000-planer foretaget en strategisk miljøvurdering. De udarbejdede kommunale Natura 2000-handleplaner har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Handleplanerne sætter ikke nye rammer for fremtidige anlægstilladelser og vil ikke kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt.

Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunen har i den mellemliggende periode arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tabel 1. Følgende projekter er finansieret via kommunernes egne midler eller DUT-midler:

Indsats	Tiltag og ejerforhold
Orientering af Grønne Råd	Orientering af Tønder Kommunes Grønne Råd 3 gange årligt, med deltagelse af en række interesseorganisationer m.fl., hvor der bliver orienteret om græsnings-, hegningsmuligheder m.m.
Bekæmpelse af prædatorer	Direkte bekæmpelse med jagt og fældefangst er påbegyndt på kommunalt- og privatejede arealer nær F57 på øerne og fastlandet gennem deltagelse i prædationsprojekt i samarbejde med Nationalpark Vadehavet, Naturstyrelsen og lokale jagtforeninger.
Sikring af hedehegs ynglesteder	Realiseret på kommunalt- og privatejede arealer gennem deltagelse i <i>Projekt Hedeheg</i> med oplysning til lodsejere og sikring af reder for 10.000 kr./år.
Sikring af levesteder for sortternen	Samarbejde med Nationalpark Vadehavet, Naturstyrelsen og DOF om "sortternens yngleforsøg i Tøndermarsken 2015-16", samt udsætning af ynglefåder i Magisterkogen og i Hasberg Sø til fordel for ynglende sorttern. Finansieret af 15. junifonden. Medorganiseret og medfinansieret af Tønder Kommune.
Forbedret hydrologi	Områderne der er udpeget til forbedret hydrologi ligger i Tøndermarsken. Tøndermarsken er omfattet af en særlovgivning. Det vurderes at et projekt med forbedret hydrologi delvis strider imod lovens beføjelser der skal sikre områdets kulturhistoriske værdier.

Tabel 2. Følgende projekter er finansieret gennem landdistriktsmidler og er faciliteret af kommunerne:

Indsats	Tiltag og ejerforhold
Pleje af græs- og naturarealer, hegning og rydning af vedplanter	Orientering på div. Møder bl.a. Grønne Råd. Information på hjemmesiden. Der er meddelt tilsagn til "forberedelse til afgræsning" på ca. 550 ha privatejede, dvs. til hegning og rydning.

Der er ikke iværksat Life-projekter inden for Natura 2000-området.

Ud over de ovennævnte indsatser har kommunen søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:

- Samarbejde med Nationalpark Vadehavet, Naturstyrelsen og DN i projekt "strandtudsens i Nationalpark Vadehavet".

Naturstyrelsens arealer: Status for gennemførelse i 1. plejeplanperiode

Naturstyrelsen har ikke tidligere udarbejdet nogen særskilt plejeplan for arterne på udpegningsgrundlaget for dette fuglebeskyttelsesområde. Der er således ikke nogen særskilt plan fra 1. plejeplanperiode at forholde sig til.

Naturstyrelsen har derfor ikke mulighed for at gennemføre en detaljeret evaluering af indsatsen.

Naturstyrelsen vil derfor henvise til nedenstående tabel med bemærkninger til de artsspecifikke tiltag som er gennemført i perioden 2009-2015

Tabel 3. Oversigt over ikke-planlagte indsatser der er gennemført, som gavner arter på udpegningsgrundlaget

Art (navn)	Artstiltag	Begrundelse for gennemførelse af ikke planlagt artsplejetiltag
Sortterne	Vandstandsregulering	Indpumpning af vand fra Sønder Å til den danske del af Hasberg Sø gennem sommerhalvåret har skabt et fantastisk sumpområde med idéelle ynglebetingelser for sortterne. Der har været en fast koloni i dette område på ind til 38 ynglepar gennem hele 1. plejeplanperiode
Sortterne	Udlægning af kunstige redeflåder	I et forsøg på at forbedre sortternes ynglesucces har Ravnhøj Consult v/ Jesper Tofft i samarbejde med Naturstyrelsen og Tønder Kommune foretaget udlægning af nogle kunstige redeflåder i tilknytning til de eksisterende kolonier i Magisterkogen og ved den danske del af Hasberg Sø. Redeflåderne har vist sig at udgøre nogle mere stabile og prædationssikre redesteder end de naturligt forekommende redesteder i flydebladvegetationen

Behov for indsatser

Natura 2000-planen for Vadehavet – Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen beskriver de konkrete mål for indsatsen. Indsatsprogrammet og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan kan ses i bilag 2, mens arter på udpegningsgrundlag fremgår af bilag 3. På baggrund af dette har kommunen vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag. Hvor allerede igangsatte indsatser fra handleplanen for planperioden 2010-2015 ikke er gennemført i deres helhed, indgår den udestående indsats i opgørelsen over behovet for konkrete forvaltningstiltag.

Opgørelsen af behov for indsatser omfatter ikke arealer ejet af Naturstyrelsen, da de som offentlige lodsejere selv har udarbejdet en plejeplan for egne arealer. Resumé af plejeplanen fremgår af bilag 1.

Samspil mellem indsats for naturtyper og arter

Indsatsen for de lysåbne naturtyper, som håndteres i delplanen for habitatområde 78, 86 og 90 samt delplanen for fuglebeskyttelsesområde F57 vil i stor udstrækning medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede fuglearter samt en lang række andre fuglearter, der benytter området som yngle- og fourageringsareal.

Indsats mod prædation og forstyrrelse

For en række fuglearter på udpegningsgrundlaget vurderes det, at der kan være behov for en supplerende indsats i forhold til forstyrrelser og prædation, hvor disse indsatser ikke i tilstrækkeligt omfang løftes af den igangsatte indsats fra første planperiode eller af den nuværende udøvelse af lovgivning vedrørende færdsel og jagt. De berørte arter er især jordrugende kystfugle som hvidbrystet præstekrave, klyde, og fjordterne. Indsatser overfor forstyrrelse og prædation inden for kommunernes ressortområde vil kunne finde sted efter konkret vurdering af hvor og i hvilket omfang, der er behov for dette.

Modstridende interesser

Der er i Natura 2000-planen for området gjort op med modstridende interesser mellem landbrugsmæssig drift og/eller plejeindsats og fugle på udpegningsgrundlagets yngle- og fourageringsområder. Det vurderes, at fuglebeskyttelsesområdet er så rummeligt, at der i praksis ikke vil være modstridende interesser mellem sikring af god-høj artstilstand for områdets udpegningsarter

Tabel 4. Behov for forvaltningstiltag for arter*

Det kortlagte levested for rørhøg syd for Grippenfelt og det kortlagte levested for rørdrum ved Rudbøl er vurderet til høj tilstand. Det kortlagte levested for brushane i Ny Frederikskog er vurderet til god tilstand. Det vurderes derfor ikke nødvendigt med yderligere tiltag i disse levesteder i planperioden 2016-21.

*Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000- planen i egne drifts- og plejeplaner

.

Indsatser fordelt på aktør.

Det vurderes, at der ikke er behov for en nærmere fordeling af indsatserne i Natura 2000-planen for 2016-2021 mellem kommunerne og Naturstyrelsen for de enkelte retningslinjer i Natura 2000-planens indsatsprogram. Kommunerne og de statslige styrelser løfter hver især indsatserne inden for eget ansvarsområde.

Resumé af Naturstyrelsens drifts- og plejeplan med angivelser af indsatser for arter fremgår af bilag 1 og Tønder Kommunes planlagte indsats for arter i tabel 4.

Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2016-21 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- Færdiggørelse og sikring af indsats fra første planperiode
- Sammenhæng i naturen
- Levesteder for ynglefugle
- Bekæmpelse af invasive arter

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 2). Den nedenstående prioritering vil således afspejle den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

Indsatsen prioriteres som følger:

1. *Pleje af lysåbne naturtyper:* Der arbejdes for at sikre pleje af lysåbne naturtyper: Der vil være tale om indsatser som græsning, og/eller slåning af lysåbne naturtyper.
2. *Indsats for truede ynglefugle:* Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
3. Indsatser i områder med positiv lodsejerinteresse prioriteres

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Tønder Kommunes hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i tabel 5, og i den forbindelse tager kommunen en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 5 viser kommunens plan for interessentinddragelse. Der kan ske ændringer hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det.

Tabel 5. Forventet plan for interessentinddragelse

Projektnavn	Initiativ	Tidsplan
Orientering af Grønne Råd	Kommunerne afholder møder 3 gange årligt med deltagelse af en række interesseorganisationer m.fl.	Hele planperioden
Pleje af lysåben natur	Oplysning til lodsejere om tilskudsordninger til naturpleje via link til Landbrugs- og Fiskeriministeriets tilskudsordninger	Hele planperioden
Naturpleje i området	Relevante lodsejere kontaktes med henblik på at drøfte muligheder for pleje af naturområder og levesteder for arter	Fra 2017
Sikring af hedehøgs ynglesteder	Tønder Kommune deltager i "Projekt hedehøg" og bidrager med 10.000 kr. årligt	Årligt i hele planperioden

Projekterne gennemføres i videst omfang ved frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive hvornår projekterne fysik bliver udført. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Resumé af artsplejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N89 – delplan for fuglebeskyttelsesområde F60 Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen

Denne delplan omfatter fuglebeskyttelsesområde nr. F60 Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen og er en del af Natura 2000 området N89 Vadehavet. Mål og indsats for fuglebeskyttelsesområdets udpegningsgrundlag gælder kun for arealer inden for den pågældende udpegningsgrundlag.

Denne del af Natura 2000-området er specielt udpeget på grundlag af en væsentlig tilstedeværelse af en række yngle og trækfugle, f.eks. ynglefuglene sortterne og fjordterne og trækfuglene pibesvane, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, gravand, pibeand og spidsand.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til Natura 2000-planen. På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Særlig indsats for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet.

Af hensyn til fjordterne gennemføres specifikke artsplejetiltag omfattende følgende mål og plejetiltag jf. tabel I og II.

For eventuelle yngleforekomster af hvidbrystet præstekrave undersøger Naturstyrelsen muligheden for at opsætte færdselsforbudt skilte og begrænse prædation.

For blåhals vurderer Naturstyrelsen at det ikke vil være relevant at gennemføre en indsats i denne plejeplanlægningsperiode.

Tabel I: Mål for arter

Målsatte arter (antal)

Art	Navn	Målsætning	Total
A193	Fjordterne	Sikring af artens levested	3
		Beskyttelse mod forstyrrelser	2

Tabel II: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsats for arter (antal)

Art	Navn	Indsatstype	Total
A193	Fjordterne	Færdselsregulering ved skiltning	2
		Begrænsning af prædation	3
		Græsning	2

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for de udvalgte arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Tilstanden af levestederne for arter i tilstandsklasse I og II er stabil eller i fremgang, mens tilstanden af levesteder for arter i ugunstig tilstandsklasse III-V er i fremgang.
- Det samlede areal og tilstanden af levestederne for arterne på udpegningsgrundlaget – herunder særligt fjordterne, hvidbrystet præstekrave og blåhals er stabil eller øges.

Bilag 2: Indsatsprogram fra den statslige Natura 2000-plan

Generelle retningslinjer

- Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
- Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
- Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Område specifikke retningslinjer

- Tilstanden af levesteder for fjordternen forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på hvidbrystet præstekrave og blåhals, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Bilag 3: Arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område Vadehavet – Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen, som består af fuglebeskyttelsesområde F60.

Fugle på udpegningsgrundlaget:

Ynglefugle:

Rørdrum
Rørhøg
Plattet rørvagtel
Klyde
Brushane
Fjordterne
Mosehornugele
Hvid Stork
Hedehøg
Engsnarre
Hvidbrystet præstekrave
Sortterne
Blåhals

Trækfugle:

Pibesvane
Kortnæbbet gås
Bramgås
Pibeand
Skeand
Klyde
Hjejle
Islandsk ryle
Sangsvane
Grågås
Gravand
Spidsand
Havørn
Hvidbrystet præstekrave
Strandhjejle
Almindelig ryle
Lille kobbersneppe

Bilag 4: Kortbilag

